

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Anul IX.

Nr. 8.

SUMARUL:

C. Sandu-Aldea	Ilie Stogaru.	Poporanismul	— O anchetă literară. — Răspunsul d-lui Ioan Slavici.
Alice Călugăru	Peisagiu Atlantid (poezie).	G. Bogdan-Duică	Cronică teatrală: „Sirena“ de Z. Bârsan.
G. Precup	Un congres al profesorilor secundari.
— Părerile domnilor directori despre acest congres.	Victor Eftimiu	Ne vom iubi o primăvară (poezie).
I. U. Soricu	Cătră Postumus (poezie).	A. Cotruș	Cântec (poezie).
T. Murășan	Cântec (poezie).	Cronică:	Balul din Arad. Concertul d-rei Cella Delavrancea (Dr. T. B.). Donațiunea Stroescu. Varietăți literare (G. B.-D.). Din Sătmar. — Poșta Redacției.
E. Lovinescu	Fantazii și parabole: Izvorul și nourul.		
Maria Cunșan	Ideale (poezie).		

Ilustrațiuni: 7 fotografii dela balul costumat din Arad.

Sibiu, 16 Aprilie 1910.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.

6 luni 6 " " " " 10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.

6 luni 8 " " " " 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Până când avem un număr restrâns de exemplare, se vinde
Cartea de aur vol. I—V, broș.

în loc de cor. 50.— numai cor. 30.—

Asupra volumului V dăm următoarele „voci de presă“:

„Tribuna“ din Arad scrie următoarele:

„A apărut volumul V din valoroasa „Carte de aur“ a dlui Teodor V. Păcățian, redactorul „Telegrafului Român“. Volumul este penultimul și este de 766 de pagini. El cuprinde epoca cea mai plină de frământări a luptelor noastre politice din anii 1869—1872. În șir cronologic dl Păcățian ne prezintă toate evenimentele din acest interval și ne dă o oglindă a luptelor parlamentare. Ne-am pronunțat cu ocazia apariției celorlalte volume asupra întregii lucrări a dlui Păcățian în care intră și noul volum. Orice cărturar român cu dare de mână ar trebui să aibă „Cartea de aur“, dar îndeosebi ea n’ar trebui să lipsească din nici o bibliotecă populară. Prețul volumului este de 10 cor.“

„Drapelul“ scrie următoarele:

„Eri am primit volumul V al „Cărții de aur“ editate de dl Teodor V. Păcățian, asupra căreia atragem atențiunea publicului nostru cetitor. Acest volum, penultimul, conține epoca cea mai interesantă din luptele noastre politice, epoca din anii 1869—1872. Dl Păcățian a adunat la un loc

toate evenimentele mai importante din această epocă și dă o oglindă a luptelor parlamentare. Ceice au urmărit cu luare aminte notele biografice ce le publicăm relativ la fericitul Alex. de Mocsonyi în foia ziarului nostru, vor găsi în acest volum al „Cărții de aur“ o orientare mai vastă, căci se reproduc în text toate discursurile parlamentare ale deputaților români. E un tom voluminos, ca și cele premergătoare, cuprinzând 766 pagini octav mare. În avantajul tomlui este, că acesta conține și un registru al discursurilor, așa că orientarea este cu mult mai lesnicioasă decât la volumele prime. Prețul volumului e 10 cor.“

„Țara noastră“ scrie următoarele:

„Cartea de aur“, vol. V, a apărut zilele acestea. Valoroasa publicație a dlui T. V. Păcățian cuprinde activitatea publică a deputaților români din camera ungară, aleși în ciclul parlamentar din anii 1869—72. Ca și celelalte volume, lucrarea domnului Păcățian cuprinde un material important, care trebuie să fie cunoscut de toți cari vor să aibă o privire clară asupra mișcării politice din trecutul nostru apropiat. Prețul volumului de aproape 800 p. e 10 cor.“

Cartea de aur să nu lipsească în nici o bibliotecă!

Ocazia a o câștigă e foarte favorabilă!

Cartea de aur se vinde numai trimițându-se banii înainte!

(Porto pentru Austro-Ungaria cor. 1.40, România cor. 3.—).

Librăria W. Krafft, Sibiu.

Ilie Stogaru.

Procurorul se deșteptă mai târziu și cum deschise ochii se gândi la nenorocirea întâmplată cu câteva zile mai înainte în comuna Potcoava: un stogar căzuze din vârful unui stog înalt și muri.

El fusese vestit prin telefon de primarul comunei și se repezise acolo spre a cercetă cazul și a da apoi autorizarea să se facă înmormântarea.

Toate declarațiunile celor cari au fost de față erau la fel: Ilie Stogaru a fost de bună seamă apucat de amețeală în vârful stogului pe care tocmai îl sfârșise și căzând de acolo, muri în câteva minute, lăsând cu limbă de moarte să fie îngropat cu furca în mână.

Procurorul se uitase mai bine la mort și rămase uimit de frumusețea lui. O femeie care oftase chiar lângă el, exprimă întocmai ceea ce simțea el atunci:

— Păcat de tinerețele lui!

Întrebat despre acest flăcău, proprietarul moșiei Potcoava spusese cu lacrimi în ochi că n'a pomenit argat mai credincios, mai muncitor și mai cuminte ca Ilie Stogaru.

— N'am mai avut și nici n'oi mai avea stogar mai meșter ca el. Se minună o lume de cum turnă el stogurile. Căci le turnă, domnule, nu altceva.

Nenorocirea aceasta impresionase adânc pe procuror. El dăduse voie să se facă înmormântarea și se întorsese în oraș. Pe drum se gândise numai la flăcăul frumos, răpus de o moarte așa de năpraznică și la dorința lui de a fi îngropat cu furca în mână.

Și în Dumineca aceea, pe când își bea cafeaua de dimineață, servitoarea îl vesti că un țăran din Potcoava vrea să-i spue ceva.

— Să vie! zise el.

Un Român ca de vreo cincizeci de ani, cu părul alb, intră sfios:

— Să trăiți, domnule pricoror!

— Ce-i, moșule? întrebă omul dreptății.

— Ce să fie, domnule?... Ia, cu bietu Ilie...

— Care Ilie?

— Flăcăul care se pierdă mai zilele trecute în Potcoava... Stogaru!

— Ei, ce-i cu el?

— V'aș spune și eu o vorbă, dacă se poate...

— Spune, moșule! — zise procurorul, mirat și își aprinse o țigară.

Românul își răsuci de câteva ori căciula în mâni și zise:

„Pe mine mă cheamă lordache Marin Blândă și-s de fel din comuna Vâlcele, de unde eră și bietul Ilie. Eu m'am pomenit pe lume fără părinți și m'am înstrăinat de mic copil de satul meu. Am slugărit ba la unul, ba la altul, până m'am aciuat la curtea boierului din Potcoava, unde slujesc și astăzi ca pândar de noapte.

Bietu' Ilie a venit de când eră de cincisprezece ani la boieru' meu. Nici el n'avea nici un sprijin pe lume. Și nu știu de ce mi-a fost drag mie băiatul ăsta, de cum l-am văzut. Eră ascultător, supus, muncitor și bun, să-l legi la rană. Toată lumea îl luă în curând în nume de bine.

Dar băiatul avea o slăbiciune. Vara, când strângeam fânul, se cerea să-l lase în arie, la stoguri. Ajută stogarilor și luă seama la meșteșugul lor. Îi plăcea nevoie mare să fie pe stog. Și cu cât se înălța stogul mai sus, cu atât se înveseliă mai mult băiatul nostru. Dacă se întâmplă să nu se sfârșească stogul

Balul costumat din Arad

Anuța Burdan, Marilina Bocu, Melania Ionescu, Florica Popovici, Aurelia Machi, Eugenia Pop, Felicia Rozvan, Getta Velican, Letiția Oncu, Lucreția Ionescu, Hermina Ciorogariu, Margareta Hodoș, Flora Bonciu, Aurelia Păcurariu, Gina Pap.

până seara, el dormia acolo, sus. Și încet-încet a prins toată taina clădirii stogurilor, iar într'o zi — par'că-l văd, săracu! — se înfățișă boierului:

— Boierule, să mă lași și pe mine să fac un stog.

— Păi o să poți, Ilie?

— De! Să mă încerc și eu! zise el.

Și zâmbea așa ca un om care știe bine că n'are să rămâie de rușine.

În ziua aceea eu am fost trimis tocmai în fundul moșiei și spre seară am pornit la curte. Lunca miroșiă numai a fân cosit. Și la un răstav de grâu mă întâlnesc cu boieru'. Mergea călare, la pas, și eu, pe jos, în stânga lui. Se înseră. Și numai ce văd că boierul stă. Stau și eu. El se uită câtăva vreme, departe, înaintea lui și mă întrebă:

— Vezi tu ceva?

— Ce să văd? zic eu.

— Uite stogul lui Ilie... Par'că-i scris pe cer.

Așa eră! Jurai că e scris pe cer. Se deslușiau marginile frumos aduse și vârful subțiat prelung. Părea un ou, un ou mare, și boierul zise:

— Par'că e un ou de întunerec din care va ieși noaptea.

Când am ajuns în arie, stogarii mai bătrâni dădeau târcoale stogului făcut de Ilie ca doar-doar să-i găsească vreun cusur. Dar nu izbutiră. Și — țin minte ca acum — boierul le zise, în glumă:

— V'a scos din pâne Ilie al meu.

Veniă supt puțin la poale, apoi se umflă la mijloc și se subțiiă spre vârf așa de frumos, că nu-ți veniă să crezi că-i făcut de mână de om.

Multă vreme m'am uitat eu în urmă cum lucră Ilie. Furca lui părea fermecată. Palele de fân se așezau ca niște fășii de mătase. Fără să se dea jos de pe stog, el știa unde să-l mai îmbrace, de unde să mai ia, unde să lege palele. Boieri de prin împrejurimi se abăteau în adins pe la Potcoava și se minunau de stogurile făcute de Ilie și unii din ei ziceau:

— Asta-i un dar dela Dumnezeu! Cine știe ce ieșiă din flăcăiandru ăsta, dacă învăță carte!

La trei poște împrejur îi mersese vestea. Și flăcăul nostru se făcea din an în an mai frumos și mai voinic.

Dar anul trecut vine la Potcoava o Nemțoaică, pentru copilele boierului. Una, Mariana. 'Ceă că-i din Viana, unde-o fi aia. Da eu vedeam că vorbiă românește, mai-mai ca o Româncă.

Am băgat eu de seamă că Nemțoaica-i cam smucită din botez, dar n'am spus boierilor nimic, de teamă să nu-mi aprind paie în cap.

Pe cum v'am spus, eu sunt pândar de noapte. Dau târcoale ba pe la grajduri, ba pela magazii, ba pela pătule, prin arie, și nu închid ochii nici cât ai scăpără într'un amnar. Când eră lună, vedeam că dupăce se culcau copilele, Nemțoaica ieșiă și se plimbă multă vreme prin grădina din fața caselor. Se plimbă și se uită la lună, ca o lunatecă. Alteori cântă, cântă așa încet, de nu știai de unde vine cântecul. Toată vara, anul trecut, cât s'au făcut stogurile, ea mai numai în arie a stat cu copilele. Își făcea de joacă pe acolo. Într'o zi ne-a scos chiar pe toți în poză: Ilie tocmai în vârful stogului, cu furca în mână.

Și într'o noapte, domnule pricoror, mai acū vreo lună de zile, o prinsei cu Ilie. Mă apropiasem de ei fără să mă simță — că eu umblam noaptea ca șarpele. Nu-mi veniă să-mi cred urechilor. O cucoană ca Nemțoaica aceea cu un flăcău de-al nostru!

Îmi ținui răsufarea și ascultai.

— Frumoase stoguri faci. Cine te-a învățat?

— Eu singurel.

— Tu miroși totdeauna a fân cosit și stai mai mult în văzduh ca pasările.

— De! — făcū Ilie.

— Par'că ești un împărat... Poți să faci un stog înalt? Înalt de tot. Să te înalți spre cer.

— Pot! — zise el.

— Tu ești ca Solniță.

— Cum? cum? — întrebă procurorul, curios. Cum i-a zis?

— Solniță, dracu s'o ia, că n'am înțeles bine ce-a spus.

I-am văzut apoi îndepărtându-se și pierind în noapte. Mie mi-a trecut un fier roșu prin inimă și i-am spus lui Ilie să nu se potrivească Marianei, căci eu de cum am văzut-o, am zis că-i zănatecă rău.

Poate că fac păcat, dar eu cred că bietul Ilie s'a prăpădit numai din pricina ei. Cine

știe ce i-o fi băgat în cap nebuna aia... El, minte crudă!... Dumnezeu știe!“

Românul tăcând și se uită în ochii procurorului.

Acesta însemnă ceva într'un carnețel și întreabă:

— Dar în afară de noaptea aceea i-ai mai prins vreodată?

— Doamne ferește! Și doar i-am pândit eu o toană!

— Bine, moșule! Îți mulțumesc... Dar ce putem să facem? Nu l-a aruncat ea jos de pe stog. Nu-i așa?

— De asta așa e... Ce putem face noi?... Nimic. Da, Dumnezeu e mare și poartă de grijă fiecăruia... Să trăiți!

Și lordache plecă.

Iar procurorul începând să se plimbă prin odaie. Și chipul flăcăului frumos îi răsări deodată în minte.

— Un artist în felul lui! — își zise el. Un mare artist. Tot așa a căzut și Solness al lui Ibsen din vârful turnului.

Ajungând cu reflecțiile aci, procurorul se opri încremenit și se izbi cu palma peste frunte. Cuvintele ce-i spusese lordache, așa cum le înțelesese el: „Tu ești ca Solniță!“ luară deodată lumina lor adevărată:

— Tu ești ca Solness!

Da! Așa a spus Mariana lui Ilie Stogaru. Omul dreptății simți tot amarul batjocurii ce se desprindea din pocirea cuvântului Solness și o undă de desgust pentru tot ce formează vieța noastră îi trecu prin suflet. Iar în neguri se ștergea sfios chipul frumosului flăcău pierdut poate prin caprițiile unei guvernante de un sentimentalism bolnăvicios...

C. Sandu-Aldea.

Peisagiu Atlantid.

O, valul tău amar e!
Și vântul tău sărat!
Și cântul tău, o mare,
Îmi spune ne 'ncetat

De lumea ce în vremuri
Pierit-a, cu pământ
Sub apele-ți ce tremur
Și se izbesc în vânt.

Dar țara de sub spume
Din vieța n'a 'ntrerupt
Și 'n loc să fie 'n lume
Trăiește dedesupt.

Acolo se prelinge
Lumină peste stânci,
Și vânăta-ți încinge
Orașele adânci.

Ș'alunecă pe creste
De ziduri, ce-au întins
O lume din poveste
În largul tău cuprins.

Nemărginit tezaur
În văile-ți aduni
Grămezi de-argint și aur
Zvârlite de furtuni.

Iar lumea ce-i în tine
Înalță zi cu zi
În apele-ți senine
Castele străvezii.

Prin porți, delături date
Și prin ferestre mari
Trec apele 'ncărcate
De suri mărgăritari.

Și fără de hotare
Se 'ntind în jur grădini
Cu stele largi de mare
Cu fucuși și cu crini.

Sub crânguri fermecate
De sargas sburător,
Din ramuri aspru bate
Mărgeanul sunător.

Și apa ta albastră
Prin el șoptește 'n cânt
Cum sus, în lumea noastră
Prin plopi adie vânt.

Și când lovește 'n stâncă
Adoarme prin bureți
Și spumele ce-aruncă
Le-anină 'n mușchii creți.

Prin crângurile rare
Trec „peștii-zburători“,
Pe ramuri, cai de mare
Se 'ncolăcesc, ușori.

Și câte-un ochi descis e
Pe frunți de blânde foci
Încremenite 'n vise
De-a valurilor voci...

Tu 'n șoapte cântătoare
Prin algii verzi suspini;
Pe stâncile de sare
Albaștrii, — dorm rechini.

Și cum plutesc pe spate
Umflații „pești-arici“,
Pe valuri legănat
Spre soare tu-i ridici.

*

Iar lumea cea cu gânduri
Ce 'nchizi în apa ta,
Nu știe câte rânduri
De valuri porți pe ea.

Și nici nu știe câte
Corăbii, pe-al lor cer,
De vânturi coborite
În valurile-ți pier...

Paris.

Alice Călugăru.

Un congres al profesorilor secundari.

Un tânăr profesor a publicat în „Telegraful Român” din Sibiiu un apel în chestia unui congres al profesorilor dela toate școalele noastre secundare. Acestui apel i s'a dat glas în coloanele gazetelor noastre. Domnii cari au scris în chestie, constată deopotrivă necesitatea unei organizări a profesorilor noștri. La întrebarea: cine să ia inițiativa? aproape toți cred că secția școlară a Asociațiunii din Sibiiu e chemată să iee în mâinile sale organizarea profesorilor.

Ideea organizării profesorilor nu e de astăzi. Ea a preocupat și pe înaintașii noștri poate în măsură mai mare.

Mi-am adus aminte, că am decopiat, ca student de cl. VII la liceul din Năsăud, procesul verbal al unei conferințe colective, care a avut loc în Blaj, la care au luat parte și profesorii din Năsăud. Sulevându-se în foile noastre chestia organizării profesorilor, am căutat în „Foaia Școlastică” din 1885 și în arhiva liceului din Blaj și, spre mulțumirea mea, am găsit datele primei încercări de organizare a profesorilor. Publicarea lor, cred că e binevenită și va putea servi de substrat la ideea care ne preocupă.

În „Foaia Școlastică”¹⁾ din Blaj, sub titlul „Prima conferință colectivă profesorească în Blaj”, se face istoricul primului congres al profesorilor noștri secundari.

Iată ce se scrie acolo: „Idea unei întruniri a profesorilor dela toate gimnaziile românești din patrie e veche. În anul 1875 fu resuscitată prin repausatul Dr. Ioan Meșota, fost director la gimnaziul românesc din Brașov, carele în numele corpului profesoresc de acolo se adresă cătră direcțiunea și corpul profesoresc din Blaj cu întrebarea: dacă s'ar putea ține în Blaj pe 28 Aprilie a aceluia an o întrunire a profesorilor din Ungaria și Transilvania”.

„Corpul profesoresc din Blaj, în conferința ținută în 22 Martie 1875, considerând momentuositatea obiectului și folosul, ce ar urma de aici pentru înaintarea instrucțiunii, primi în principiu această idee salutară, precum și

programa propusă din partea Brașovenilor pentru conferința preliminară”.

„Întreținând însă între aceia unele împrejurări neprevăzute pentru gimnaziul din Brașov, proiectata conferință se amână pe timp nedeterminat”.

Dar ideea resuscitată nu s'a dat uitării. În August 1884, patronatul liceului din Năsăud prin o adresă trimisă consistorului arhiepiscopesc și mitropolitului din Blaj, consistorului episcopesc gr.-cat. din Oradea-mare și venerabilului consistor arhiepiscopesc și mitropolitului gr.-or. din Sibiiu, insistă pentru ținerea „unei conferințe colective a profesorilor dela gimnaziile românești”.

Adresa patronatului liceului din Năsăud, după hârtiile găsite a fost acceptată de consistoarele din Blaj și Orade. Consistorul din Sibiiu, ce hotărîre a adus în chestie nu se știe. Nu am găsit nici o urmă, de unde să pot vedeă, dacă s'a dat consimțământul pentru o astfel de conferință.

Ca să cunoaștem, de ce vederi a fost condus consistorul din Blaj de pe atunci în chestia conferinței profesorilor, reproduc întocmai extrasul protocolului ședinței consistoriale din 29 Noemvrie 1884, semnat de regretatul Dr. Augustin Bunea, oficial mitropolitan pe vremuri.

„Reverendisimul canonic Ioan Antonelli, ca director gimnazial, prezentă opiniunea dată de corpul profesoral din loc, împreună cu opiniunile corpurilor profesoriale dela gimnaziile gr.-cat. din Beiuș și Năsăud, date în obiectul conferinței profesorilor dela toate gimnaziile române.

Înainte de a se aduce una decisiune meritorie, se lasă reverendisimului referinte să recerce pe comitetul administrativ a fondurilor școlastice grănițarești dela Năsăud, ca să notifice: cum s'au declarat patronatele gimnaziilor greco-orientale române în această cauză? și în specie învoiescu-se acele patronate, ca conferința profesorilor dela gimnaziile orientale să se țină împreună cu a profesorilor dela gimnaziile greco-catolice?”

¹⁾ Vezi „Foaia Școlastică”, Nr. 8 din 1885, p. 113—114.

Asemenea reverendisimul referinte să dispună ca profesorii dela gimnaziul nostru din loc să se declare: că sunt ei aplicați a pregăti și a edă manualele încă netipărite pe terminul prefipt de ei și acceptat de minister? sau voiesc mai întâiu a supune acele manuale censurei conferinței profesorilor dela toate gimnaziile și numai după aceea a le edă?

Cu toate acestea în principiu să recunoaște necesitatea unei confe-

ferorii dela gimnaziile greco-orientale, atunci să se aleagă un loc de convenire neutral. 3. Ca timp de convenire se stabilește săptămâna dela Învierea Domnului până la Duminica sfântului Toma, din a. 1885. 4. Conferința să pertracteze toate cele ce se țin de obiectele de învățământ, afară de obiectul religiunii, care se ține de cercul de activitate a respectivelor ordinariate“.

Balul din Arad: Port din Secușigiu (Banat), d-ra Veta Giulan.

Balul din Arad: Port din Banat, Veturia Ispravnic.

rințe, la carea să participe profesori dela toate gimnaziile române și pentru eventualitatea, când aceea s'ar țineă, se enunță:

1. Ca la aceea să participe dela fiecare gimnaziu complet câte 3 profesori și directorul respectiv, iar dela gimnaziul inferior din Brad doi profesori și directorul. 2. Că aceea conferință să se țină în Blaj, în caz când ar participa numai profesorii dela gimnaziile greco-catolice, iar când ar participa și pro-

Acceptată idea ținerii conferinței colective de consistorul din Blaj, inițiatorul acestei conferințe: patronatul liceului din Năsăud, cu scrisoare din 13 Decemvrie 1884, Nr. 907, avizează direcțiunea gimnaziului din Blaj, că neprimind dela Sibiu nici un răspuns în chestie, direcția gimnaziului din Blaj să convoace „conferința proiectată și încă să se convoace în cel mai scurt timp, de ar participa la ea chiar numai gimnaziul din Blaj, Be-

iuș și Năsăud, cari s'au declarat că vor participa la proiectata conferință“.

Drept urmare a acesteia, la 8 Aprilie 1885, în baza concesiunii înaltului ministru de culte și instrucțiune publică, de dtto 10 Martie Nr. 9217/1885, s'au întrunit în Blaj în conferință colectivă reprezentanții corporilor profesoralii dela cele trei gimnazii superioare gr.-catolice române din Blaj, Beiuș și Năsăud.

s'a constituit astfel: Prezident: Ioan Antonelli; viceprezident: Petru Mihuțiu; iar notari: Dr. Art. Alexi, Iosif Hossu și Ioan Butean. Membri conferinței s'au împărțit în două secțiuni: una pentru limbistică, iar alta pentru științele reale și istorice. Conferința s'a ținut în 8, 9 și 10 Aprilie. Chestiile, cari s'au discutat în această conferință au fost: planul de lecțiune; manualele de școală; normativ pentru revizuirea și edarea manualelor de școală.

Balul din Arad: Port de Pădureancă, d-ra Margareta Hodoș.

Balul din Arad: Port din Zagujeni (Caraș-Severin), d-ra M. Hodoș.

Au participat dela fiecare gimnaziu directorul și trei delegați; și anume: dela gimnaziul din Blaj: Ioan Antonelli, director gimnazial; delegați: Ioan German, Alexandru Uilăcan și Iosif Hossu; dela gimnaziul din Beiuș: Petru Mihuțiu, director; profesorii delegați: Teodor Roșu, Vasiliu Leșian și Ioan Butean; dela Năsăud: Ioan Ciocan, director, și profesorii delegați: Maxim Pop, Dr. Art. Alexi și Dr. Paul Tanco. Comisar ministerial a fost Pál Sándor, director suprem în Cluj. Conferința

În legătură cu manualele s'a discutat chestia ortografiei; pe urmă s'a lucrat un proiect de statute pentru o reuniune a profesorilor dela gimnaziile române gr.-catolice. Ce s'a ales cu statutele, înaintatu-s'au spre aprobare ori ba, din acte n'am putut află. Fostul director gimnazial d-l canonic Hossu, crede că statutele au fost înaintate, dar, s'au înfundat prin ministeriu.

Cam așa s'au petrecut primele încercări de organizare ale profesorilor secundari. Pe

baza actelor, se constată, că organizarea nu s'a putut face, precum s'a plănuit, motivele nu le știm. Dar și în felul cum s'a făcut, ea a avut roade bune pentru liceele noastre. Rezultatele acestei conferințe colective au fost edarea unui șir întreg de manuale, cari, aproape până în zilele noastre, ne-au făcut bune servicii instrucțiunii. Nu mai amintesc de binele moral, pe care l-a revărsat asupra tuturor reprezentanților celor trei licee, pe urma discuției lor și schimbului de idei ce a avut loc în decursul celor trei zile, cât s'au sfătuit împreună. Păcat, fiindcă nu știm din a cui pricină proiectata reuniune nu s'a tradus în faptă.

Tot din hârțiile, ce se păstrează în arhiva liceului din Blaj, am aflat, că directorul liceului din Blaj, în 1892, cu scrisoarea Nr. 289, a recercat direcția liceului din Năsăud, că oare nu ar fi bine să se întrunească dimpreună cu cei dela Brașov spre a se consulta asupra manualelor și a bibliotecii tinerimei gimnaziale.

O astfel de scrisoare, însoțită de copia răspunsului de aderență a direcțiunii gimnaziului din Năsăud s'a trimis, sub Nr. 8/1893, și direcțiunii liceului din Brașov. Ce va fi răspuns direcția liceului din Brașov n'am putut afla. Să vede că cu atât s'a isprăvit consfătuirea dorită.

Iată ce au făcut înaintașii noștri. Resuscitată din nou idea organizării profesorilor, generația de acum a profesorilor nu-i iertat să se oprească aci. Ni se impune să ducem la izbândă idealul bătrânilor. Întrebarea e cum și în ce chip? Eu cred, că această chestie să o desbată directorii liceelor noastre cu câte un delegat. Prilej de întâlnire li se dă la ședințele din vară a secției școlare a Asociațiunii. A domnilor directori e cuvântul. Așteptăm să se facă începutul.

Am expus istoricul chestiunii.

Concluziile și le va face cetitorul singur
Blaj, Martie 1910. Prof. G. Precup.

*

Părerile direcțiunilor școalelor noastre despre acest congres.

Redacția noastră a trimis acest articol al d-lui profesor Precup tuturor domnilor di-

rectori ai școalelor noastre secundare, adresându-le următoarele întrebări: „Cum credeți că se poate realiza mai ușor idea acestui congres și cu ce probleme ar trebui să se ocupe? În caz când credeți că idea e irealizabilă, Vă rugăm să binevoiți a arăta cauzele“!

La aceste întrebări am primit următoarele răspunsuri:

Stimate D-le Tăslăuanu!

În chestiunea proiectatului congres al profesorilor secundari Vă răspund pe scurt.

1. Chestiunea — evident — este de mare însemnătate și firește își are dificultățile ei interne și externe. Indicarea și discutarea în publicitate a acestor dificultăți socotesc că nu este în interesul cauzei, căci discuția publică — să nu Vi să pară paradox — va mări dificultățile, în loc să le delătore.

2. Eu țin că idea este realizabilă, — dar că în ce formă? și în ce cadre? — aceasta este o chestiune. care intră în competența autorităților noastre școlare superioare și constituie partea cea mai însemnată a dificultăților amintite în punctul 1.

3. Cei dintâi pași oficiali pentru pregătirea terenului s'au făcut acum de curând. Secretul oficiului nu-mi permite să Vă comunic mai mult. Deci: puținică răbdare!

Brașov, în 15/28 Martie 1910.

Al D-voastră

devotat:

Virgil Onițiu,

direc. școal. secund. gr.-or. române
din Brașov.

*

Idea sulevată din nou, ca profesorii dela institutele superioare române să se organizeze într'un congres, o aflu de salutară.

Problema acestei organizări ar fi: lucrarea armonică pentru promovarea instrucțiunii din toate punctele de vedere, ceea ce în parte se și indică în articolul d-lui profesor G. Precup, prin cele inițiate în trecut.

Categoria diferită a institutelor, caracterul lor confesional și neconfesional, chiar abstrăgând dela alte eventuale neajunsuri, ce poate s'ar pune în calea acestei organizări, la tot cazul reclamă un studiu mai intensiv, pentru aceea corpul profesoral al seminarului arhi-

diecezan „Andreian“, a primit inițiativa corpului profesoral al institutului teologic-pedagogic din Arad, ca în o conferință, compusă din câte un exmis al fiecărui corp profesoral, să delibereze în mod prealabil asupra acestei chestiuni, pentru că consensul autorității bisericesti, încât pentru institutele confesionale, fără îndoială se recere.

O procedură analoagă o aflu indicată și pentru institutele confesionale gr.-cat.

Pe această bază s'a făcut inițiativa de organizare dela început, și eu o aflu de corectă.

Sibiiu, 14/27 Martie 1910.

Dr. Eusebiu Roșca,
directorul seminarului „Andreian“.

*

Nr. 105—1910.

Onorată Redacțiune!

Un congres al profesorilor secundari „români“ nu cred să fie încuviințat.

Congresul pe baze confesionale în scurt timp ar muri din aceleași cauze, cari au sufocat și pe cel din a. 1885.

Multe chestii școlare de ale noastre, privitoare și la școalele secundare, se pot discuta și pune la cale, în secția școlară a „Asociațiunei“, tot atât de bine, ca și într'un congres particular, de care astăzi, durere, nu suntem stăpâni!

Beiuș, în 30 Martie 1910.

Cu distinsă stimă:

Vasile Dumbrava,
directorul liceului gr.-cat. din Beiuș.

*

Prea Stimate Domnule!

Pe scurt, cum ați cerut, părerea mea în chestiunea congresului profesorilor secundari este, să se constituie profesorii în congres, independent de Asociațiune și fără deosebire de confesiune. Independent de Asociațiune, pentru că e cel puțin discutabil, dacă admit statutele Asociațiunei o astfel de extindere și pentru că congresul profesorilor trebuie să-și țină caracterul propriu. Fără deosebire de confesiune pentru că e o instituțiune culturală și noi Românii numai o cultură avem. Congresul este chemat să întărească aceasta cultură prin discutarea problemelor pedagogice, regularea chestiunii

manualelor, scrieri pentru tinerime, internate, stabilirea poziției profesorului în și afară de școală. Peste tot regularea întregului cerc școlar

Din parte-mi am luat deja inițiativa pentru lucrările pregătitoare, anume, ne-am adresat către toate colegiile profesionale dela șoalele secundare și de specialitate de sub iurisdicția Mitropoliei ortodoxe române, ca să delege câte un membru din sânul lor pentru o comisie pregătitoare. Această comisie va avea rolul de a reprezenta vederile tuturor colegiilor profesionale din Mitropolia noastră și va lua demersuri de contact cu superioritățile școlare și cu colegii gr.-cat., întrucât comisia pregătitoare ar cădea de acord cu propunerile mele. Colegiile profesionale s'au și declarat pentru congres și și-au numit delegații pentru comisia premergătoare, rămâne să-i convoace colegul meu Dr. Eusebiu Roșca la Sibiiu, locul de întâlnire propus de mine, și acolo să se constituie.

Mulțumindu-Vă pentru onoarea ce mi-ați făcut, sunt al D-voastră

Arad, la 20 Martie (2 Aprilie) 1910.

Roman Ciorogariu,
director seminarial.

*

Onorată Redacție!

La hârtia Onoratei Redacțiuni, ddo 24 Martie a. c., avem onoare a vă comunica următoarele:

Corpul profesoral dela institutul teologic și pedagogic din Caransebeș cunoscând însemnătatea congreselor este în principiu pentru constituirea în un congres al profesorilor dela școalele române medii, civile, comerciale, dela institutele de pedagogie și teologie. Spre scopul acesta la propunerea direcțiunii seminariale din Arad și-a delegat un exmis al său în persoana profesorului de teologie Dr. Gheorghe Dragomir, care împreună cu exmișii celorlalte colegii profesionale să se întrunească în o ședință — mai bine în Sibiiu — și acolo să combineze și să desbată asupra planului cum, și pe ce bază s'ar putea constitui congresul profesorilor români.

Corpul nostru profesoral este de părerea, că ideea congresului mai ușor se poate realiza, dacă fiecare corp profesoral exmite un delegat, iar acești delegați întruniți în conferință să

*

Balul din Arad: Port din Rucăr (România), d-na Marilina Bocu.

chibzuiască asupra posibilității înființării congresului și asupra problemelor lui.

Caransebeș, în 20 Martie (2 Aprilie) 1910.

Cu deosebită stimă

Dr. Olariu.

Dr. G. Dragomir,
notar al col. prof.

*

Stimate D-le Redactor!

La întrebarea, ce-mi faceți și mie, în legătură cu articolul d-lui profesor Precup, în chestia ținerii unui congres al profesorilor secundari români, Vă răspund — precum îmi cereți — pe scurt următoarele:

1. Congresele sau conferințele colective ale profesorilor dela școalele secundare cu limba de propunere română sunt indispensabile. Închegându-se prin ținerea acestor congrese rândurile atât de răslețite ale profesorilor noștri, cari azi trăiesc depărtați sufletește, ar rezultă un folos dublu: o progresare a literaturii române dela noi prin o limbă li-

terară unitară și o unitate de vederi și principii pedagogice-didactice, ceea ce ar aduce mari foloase învățământului nostru secundar.

Dar, dacă n'a succes o organizare într'o reuniune profesorală a profesorilor dela aceste școli în 1885, astăzi, când este deja o reuniune profesorală regnicolară recunoscută de stat și când situația noastră e așa de grea, o atare organizare ar întâmpina — după părerea mea — și mai multe greutateți.

Cred însă, că s'ar putea exoperă conceșiunea, ca, din timp în timp, să se țină anumite conferințe colective sau congrese, invocându-se ca motiv deosebitele trebuințe arzătoare ale acestor institute de învățământ, ca d. e. lipsa de manuale școlare bune, organizarea bibliotecilor școlare, statorirea lecturii la studiul limbii române, prelucrarea de ediții școlare din autorii români și străini pentru trebuințele claselor inferioare și alte multe probleme didactice, cari așteaptă o deslegare urgentă și potrivită.

2. Sunt de părerea, că la aceste conferințe să participe prin delegați toate școalele secundare cu limba de propunere română fără deosebire de caracterul, ce-l au azi. În chestii vitale și de interes general cred, că e consult, să se treacă peste interesele particulare și anumite prejudeții. Numai prin ridicarea la o unitate de vederi și ținerea la un ideal cultural comun se pot ajunge rezultatele dorite.

3. Ar fi de dorit, ca aceste conferințe să se țină succesiv în toate centrele, unde avem școale secundare, și în timpul dintre Învierea Domnului și Dumineca Tomii (Săptămâna Luminată), adevă în timp de școală, ca să se poată studia și mersul învățământului la respectiva școală. S'ar face ospitări la obiectele de deosebite specialități, apoi în o consfătuire imediat următoare acestor ospitări s'ar discuta impresiile câștigate și din schimbul acesta de vederi s'ar ajunge la o cristalizare și sintetizare de principii pedagogice-didactice.

4. Inițiativa pentru ținerea conferințelor ar trebui să o facă susținătorii, resp. patronii școalelor noastre secundare în înțelegere cu corpurile profesoriale. Prin aceasta s'ar aduce un fel de omagiu, de recunoștință acestor corporațiuni distinse, cari susțin și ocrotesc școalele noastre, de altă parte ar putea să

se asigure și partea financiară a chestiei, ceea ce încă e un factor hotărâtor pentru reușita acestor conferențe.

Sunt deci de părerea, că, dacă factorii competenți și în primul plan susținătorii școalelor noastre secundare vor face demersul recerut, congresul se va putea ține, sau mai bine s'ar putea continua opera începută cu

mare zel și multă însuflețire de înaintașii noștri.

Începutul în această direcție — după părerea mea — ar fi bine să-l facă patronatul celei mai vechi școli secundare, Preavenratul consistor arhidiecezan din Blaj, iar primul congres să se țină la liceul din Brașov.

În legătură cu secția școlară a „Astrei“ nu prevăd, că această idee s'ar putea realiza.

Născăud, la 4 Aprilie 1910.

Cu deosebită stimă

Ion Gheție,
dir. gimn.

*

Nr. 125—1909/10.

Stimate Domnule Tăslăuanu!

Cu provocare la prețuita D-tale recercare din 24 Martie 1910, referitor la congresul profesorilor români din Ungaria, îmi iau voie să Vă răspund în următoarele:

1. Aderăm din toată inima la convocarea congresului profesorilor români.

2. Congresul acesta să se convoace de astădată la Deș, și pe viitor totdeauna deodată cu adunarea generală a Asociațiunii.

3. Programul particular să o pregătească secția școlară a Asociațiunii și să o prezinte la ședința din Iulie a secțiilor Asociațiunii.

4. Congresul să se ocupe:

a) cu mijloacele educațiunii religioase-morale a tinerimei dela institutele noastre

Balul din Arad: Port de Pădurence, d-rele Flora Bonciu și Margareta Hodoș.

secundare: gimnaziu, institutele pedagogice și școalele civile;

b) cu chestia manualelor de școală. Înțelegerea, cum să se edee, pentruca să corăspundă scopului adevărat al educațiunii și instrucțiunii.

5. Întemeierea unei reuniuni a profesorilor români nu o vedem realizabilă și nici nu-i necesară.

Vă rog, să primiți asigurarea stimei, ce Vă păstrez.

Blaj, la 4 Aprilie 1910.

Ioan F. Negruțiu,
directorul inst. pedagogic.

*

Ad 58—1910.

Înființarea unui congres al profesorilor dela școalele noastre secundare, după părerea mea, este imposibilă. Deoarece fără o abnegațiune în adevăr ideală, astăzi nici vorbi măcar nu se poate despre realizarea acestei idei, în urma nesfârșitelor bariere ce există între noi, de a căror îngrădire s'au îngrijit cu prisosință adversarii neamului și ignoranța noastră.

Iar pe intelectualii poporului român, nu i-am mai văzut capabili de asemenea abnegațiune dela 1848 încoace, când pericolul vieții instinctiv i-a făcut să uite orice bariere meșteșugite și să fie un trup și un suflet, precum i-a dat Dumnezeu: un sânge și o

limbă. Dovadă și încercările neisbutite ale antecesorilor noștri, ce le-a cules la timp atât de potrivit colegul nostru G. Precup.

Să nu ne mai amăgim deci cu visări deșerte, pe care practica vieții noastre publice atât de obișnuită și nefirească, le-a spulberat de repezite ori.

După părerea mea însă, nici nu avem trebuință de congresul profesorilor. Noi avem trebuință de munca și de activitatea profesorilor noștri în cadrele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”. Și aceasta o putem avea în deplină măsură, pelângă puțină bunăvoință. Schițez modul acestei posibilități.

În virtutea calificației sale științifice fiecare profesor, aplicat definitiv s'au provizor la vreuna din școlile noastre superioare, să fie membru natural s'au corespondent al Secției școlare a Asociațiunii. Ca atare autoritatea sa școlară să-l oblige în interesul perfecțiunii continue, a lua parte activă la ședințele plenare ale Secțiilor Asociațiunii, care se țin în Sibiu la 14 Iulie, fiecare an. În schimbul acestui obligament, autoritatea sa școlară să-i asigure speșele de drum tour-retour, cum se face aceasta și pentru conferențele didactice anuale ale învățătorilor dela școlile populare.

Cu prilejul ședințelor plenare, Secția școlară, compusă din toți profesorii dela școlile noastre secundare, se poate ocupa 2-3 zile cu toate chestiunile ce va găsi de cuviință în interesul învățământului nostru public și al progresului școlilor noastre. D. p. chestiuni de metod, manuale de învățământ; chestiuni de disciplină școlară, igienă școlară, administrația școlară; chestiuni de limbă, ortografie etc... Peste tot literatură didactică, pedagogică, filozofică etc. nizuind spre o înțelegere și lucrare armonică în interesul adevărat al progresului nostru cultural.

Bine înțeles Secția școlară poate se convoace ședințele sale și în altă localitate, cum au făcut și până acum unele Secții, d. p. în Brașov, Blaj, Arad, Brad, Beiuș, Năsăud ș. a. cu un cuvânt unde va găsi în patrie loc mai potrivit și mai instructiv în acel scop. Și la timpul ce va găsi mai corăpunzător.

În acest caz la ședințele plenare ordinare, ce se țin în Sibiu la 1/14 Iulie, fiecare an, vor fi obligați a lua parte numai cei 5 membri ordinari ai Secției școlare.

O neînsemnată modificare a Regulamentului Secțiilor Asociațiunii în acest sens, n'ar fi decât o firească amplificare a Regulamentului după experiențele de până aci, ceea ce se impune de trebuințele culturale ale Asociațiunii noastre.

Sibiu, 3 Aprilie 1910.

Dr. V. Bologa,
directorul școlii civile de fete a „Asociațiunii”.

*

Stimate D-le Redactor!

În chestia unui congres al profesorilor dela gimnazii și seminariile rom.-or., la 24 Aprilie — 7 Maiu n. — se va adună o delegațiune în Sibiu, cu scopul de a stabili modul realizării congresului și problemele lui. Și noi suntem cu toată căldura pentru congres. Înainte însă de întrunirea factorilor competenți, țin cu totul inoportun sulevarea și mai ales dezbateră această chestiuni în publicitate. Vă rog deci, deocamdată a nu publica nimica despre bazele, pe cari se va pune congresul, nici despre problemele lui.

Primiți, d-le redactor, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Brad, la 1 Aprilie 1910.

Ștefan Albu,
directorul gimnaziului.

*

Mult stimat Domnule Tăslăuanu!

Idea unui congres al profesorilor secundari, ori doară a unei conferințe colective, e însemnată, și pe dreptul ne ocupă. Sunt multe chestiuni școlare, cari ar trebui să se cearnă, și de aceea e îmbrățișată idea cu atâta căldură.

Și eu cred, că idea mai ușor s'ar putea realiza pe calea „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” ai cărei membri suntem cu toții. Ședințele plenare ale secțiunilor științifice și literare, apoi adunările generale ale Asociațiunii, ar fi ocaziunile, de a ne întruni și de a pertractă mijloacele referitoare la educațiunea și instrucțiunea tinerimii din școlile medii.

Secția școlară, precum știm, e tocmai chemată: a urmări producțiunea literară didactică, pedagogică, filozofică școlară și biseri-

cească, apoi de a iniția publicațiunile și premii. Acest obligament, îl au în parte și alte secțiuni, prin urmare ar concurge și acestea la aflarea mijloacelor de înaintare a tinerii generațiunii.

Idea s'ar putea realiza și constituindu-ne în reuniuni, sub ocrotirea autorităților noastre bisericești, așa cum au voit înaintășii noștri, la 1885, dar la un congres, în acest caz, am ajunge mai greu.

Problemele, cari ar trebui să se desbată, două sunt: educațiunea și instrucțiunea tinerimii. Și educațiunea fizică (igiena) trebuie să ne ocupe, mai presus trebuie să ne ocupe însă educațiunea ei morală, pentru că bărbați întregi, de cari dorim să avem, numai aceasta educațiune ne poate da; numai acei tineri, cari se adapă la apa limpede a moralei cuprinse în învățăturile Mântuitorului Isus, dascălului neîntrecut al lumii, vor deveni bărbați virtuoși și devotați.

Ar urmă apoi chestiunile instrucțiunii: planul de învățământ, manualele, bibliotecile școlari, societatea de lectură și altele.

Te rog primește asigurarea stimei ce îți păstrez.

Blaj, în 7 Aprilie 1910.

Dr. Ambrosiu Chețianu,
director gimnazial.

*

Prea stimate Domnule Redactor!

La prețuile din 24 Martie a. c. neputând a Vă răspunde mai în grabă, am onoare a Vă comunica următoarele:

1. În articolul reclus al colegului d-l prof. G. Precup, mi-am luat permisiune a sublinia pe columna 4, două locuri cu creion vânăt.

Relativ la cele cuprinse în aceste două locuri Vă pot comunica, că statutele reuniunii proiectate din conferința colectivă, ținută la Blaj în 1885 s'au susținut la Ministerul de culte pentru aprobare; însă înființarea reuniunii proiectate nu s'a conces pe motivul, că existând în țară o reuniune regnicolară a profesorilor dela școalele medii (Országos középiskolai tanári egyesület), la care pot fi membri și profesorii dela școalele medii românești, înființarea unei reuniuni separate numai pentru profesorii școalelor medii românești, n'ar fi având rost.

Fratele Precup desigur o fi frunzărit numai actele din 1885, pe când rezoluțiunea ministerială a urmat în 1886.

Scurțimea timpului nepermițând a scruta după textul autentic al rescrisului ministerial, așa cred că în articlu ar fi destul a menționa numai atâta, că statutele s'au susținut la Ministeriu, chestiunea însă s'a rezolvit nefavorabil pentru noi.

2. Cât pentru modalitatea, cum ar fi să se procedă în cauza congresului pus în vedere, părerea mea ar fi:

a) Să se delege cu consimțământul tuturor institutelor un comitet permanent din sânul oricărei corporațiuni didactice, stătător dintr'un prezident (director), dintr'un notar și 3—4 membri consilieri;

b) Acest comitet permanent ar fi chemat să prepare toate cele de lipsă pentru congres, — prin stabilirea unui plan detaiat de figând locul cel mai potrivit pentru congres, înfirând chestiunile, cari ar fi propuse pentru desbatere, satorind numărul delegațiilor dela institutele singuratice șcl. șcl.;

c) Planul astfel compus și stabilit s'ar străpune mai întâi la singuraticele corporațiuni didactice pentru revedere, aderare sau eventuală modificare;

d) După aceasta planul ar fi să se înainteze susținătorilor sau patronilor institutelor singuratice pentru aprobarea și facultarea corporațiunilor didactice (ori a comitetului permanent). de a cere dela Înaltul Minister de culte aplacidarea acelei întruniri.

Această rugare în toată forma sa și îndeajuns motivată s'ar înaintă Ministerului de culte pe calea acelu arhieru sau susținător de școale, în a cărui dieceză se află institutul, din a cărui sân va fi delegat comitetul permanent.

Celelalte de lipsă vor să urmeze după obținerea concesiunii ministeriale.

Primiți expresiunea deosebitei mele stime.

Nagyvárad—Oradea-mare, 7 Aprilie 1910.

Ioan Butean,
director preparandial.

*

Am publicat întocmai răspunsurile ce le-am primit, fiindcă ele sunt interesante și ca formă. N'au binevoit a răspunde următoarele di-

recțiuni: a școalelor comerciale din Brașov și a preparandiei gr.-cat. din Gherla.

Nu vom discuta mai amănunțit părerile destul de divergente ale onoratelor direcțiuni, fiindcă — după cum am scris în Nr. 6 a. c., — nu e bine să se dea chestiunii o publicitate prea întinsă, prin discuții.

Nădăduim că și ziarele se vor abține

dela comentarea acestor răspunsuri, lăsând să discute și să hotărască delegații corpurilor profesionale întruparea ideii. Prin publicarea răspunsurilor de mai sus noi am voit să înlesnim numai debaterile, adunând materialul necesar dela toate școalele noastre secundare.

Cătră Postumus.

Se duc frumoșii ani, se duc, Postume,
Ca toamna stolul trist de rândunele,
Se duc frumoșii ani, se duc, Postume.

Ne veștezim ca blândeze zorele,
Și, fără a lăsa un semn în lume,
Noi vom închide ochii ca și ele.

Și nimenea nu ne va ști mormântul,
Și nu ne va sădi la cap o floare,
Va trece pe deasupra noastră vântul.

Noi vom dormi pe veci ascunși de soare,
Și, bucuroși că ne-a primit pământul,
Vom sărută țărâna primitoare.

Cum trece beduinul prin pustie
Așa ne ducem și noi spre Nirvana:
Nici un surâs și nici o bucurie, —

Nu 'ntreabă nimeni de ne doare rana,
De visul nostru nimenea nu știe,
Doar Dumnezeu și inima, sârmana.

Și doar avurăm și noi visuri, frate,
Mai tinere și mult mai îndrăznețe
Ca vulturul ce zările străbate,

Și doruri mai adânci, în tinerețe,
Decât adâncul mării înstelate, —
Și toate ni s'au dus pe căi răzlețe.

Căci ne-a venit o zodie haină
Ca nimenea să nu ne înțeleagă, —
Ce vină vom fi ispășind, ce vină

Din veac în veac, din tată 'n fiu pribeagă!...
Și-am fost voinici și dornici de lumină,
Dar n'am avut noroc, Postume dragă!

Deaceea vino, vino tu cu mine,
Până mai poți să ții o cupă 'n mână
Și 'n ciuda lor, a zilelor haine,

Să bem cu sete-adâncă și păgână,
Să bem până puterea ne mai ține
Și nu adoarme inima, bătrână.

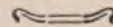
Să bem din zorii zilei până 'n seară,
Să bem și să cântăm ca altădată. —
O lir' albastră cerul să ne pară,

Pe care-o mână albă, adorată
Alunecă și ne arată iară
Cărarea cătră lumea cea visată.

Și 'n ciuda ei, a sortii cei haine
Al nostru vis din nou să înflorească.
Deci bea până puterea te mai ține,

Chiar soarele uimit să ne privească,
Iar de cumva grăbita moarte vine,
Cu cupele în mâni să ne găsească!...

I. U. Soricu.

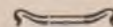

Cântec.

O, lună cum mă vezi culcat
Cu capul sub fereastră
Sărută-mă c'un zâmbet cald
Din lumea ta albastră.

Trimite-o rază de argint
În noaptea păcii mele
Să-mi spună 'ncet pân' o s'adorm
Poveștile din stele.

T. Murășan.

Fantazii și parabole.¹⁾

Izvorul și nourul.

Din luminișul unei păduri ieșia un izvor limpede, strecurându-se printre ierburi și flori. Undele îi străluceau în tremurarea razelor soarelui de ai fi crezut că-i un părăiaș de argint topit.

Izvorul lunecă încet în alvia lui moale; mergea nepăsător și visător ca un poet în care tresare răsunetul unei inspirații îndepărtate...

Câteodată se înfrână din mers, se înalță din matcă spre a sărută un stânjinel sau o rujă; apoi cădea iar de nu i se mai auzia suflarea.

Eră fericit.

Mireasma florilor îmbalsamă aerul; seninul cerului se resfrângea în undele lui limpezi și când sosiă noaptea tot aurul stelelor tremură în argintul apei.

O fată nespus de frumoasă și un flăcău veniau pe 'nserate, ținându-se de mijloc, și privindu-se ochi în ochi. Apoi, în vreme ce flăcăul mergea să culeagă romanițe sălbaticе, sulcină, lumânărele, sânziene și gălbinele, fata stătea lângă părău, jucându-și degetele trandafirii în undele lui reci, îndrăgindu-și chipul ca într'o oglindă întinsă. Când făcliile cerului începeau a se aprinde, cei doi iubiți culcați pe un pat de flori, își spuneau, sărutându-se, poemul veșnic al dragostei lor...

Părăul își ținea atunci suflarea pentru a-l ascultă mai bine, pentru a-i sorbi tot farmecul.

Și adâncul i se înfioră de plăcere...

*

Eră fericit, dar nu 'ntotdeauna...

Dinspre mizănoapte se ivia din când în când o pată neagră, dintru'ntăiu mai mică, dar apoi, din ce în ce mai mare și mai amenințătoare.

Un nour întunecă văzduhul. Paserile, ce până atunci se alungaseră voioase, se ascundeau deodată. Ploaia începea să cadă în ropot

¹⁾ Dintr'un mănunchiu de Fantazii și parabole, ce voi publică la un loc, dau această parabolă.

E. L.

de picături repezi; îndrăgostiții se îndepărtau în grabă; florile se tupilau la pământ sub bătaia apei; izvorul se umflă, aruncându-și cu sgomot undele tulburi...

Și după ce nourul se ducea, trebuia să treacă zile întregi pentru ca iarba să se usuce, pentru ca pasările să cânte și pentru ca îndrăgostiții să se întoarcă la locul tainei lor.

— Nour dușman, îi zise odată izvorul, pentru ce-ți porți mânia pe deasupra mea... Cu ce ți-am greșit, de-mi sperii cu atâta vrăsmășie cântăreții înaripați, de-mi dobori florile, de-mi alungi îndrăgostiții? Nu ți se strânge inima dinaintea jalei pe care o cerni deasupra întregii poiene? Nour călător, ascultă-mi ruga, abătându-ți drumul pe aiurea; nu tulbură fericirea undelor mele.

Nourul îl auzi, dar nu răspunse.

Hotărît, el trecu pe alături, stropind alte păduri și alte poiene, lăsând liniștit izvorul nostru.

*

Zilele erau acum însorite, iar nopțile înstelate.

Poiana răsună de cântecul priveghitorilor și al îndrăgostiților, ce veniau în fiecare seară.

Izvorul nu mai putea de bucurie; el își lunecă apa tot mai încet ca și cum ar fi voit să se pătrundă și mai mult de farmecul de prin prejur, de scârțăitul greierilor, de șoaptele iubiților, de cântecul pasărilor. Zilele senine se strecurau unele după altele, netulburate. Soarele își vărsă căldura ca o mare vatră de jăratec.

Și au trecut săptămâni și luni, și soarele eră tot mai aprins. Poiana începă a se usca, florile a se vesteji, izvorul a se împușină. Apele îi scădeau, văzând cu ochii. Ajunsese numai o suflare.

Îndrăgostiții nu mai veniau; paserile se ascuseseră în adâncurile răcoroase ale pădurii; florile se vestejiseră de mult.

Izvorul secă. Cea din urmă picătură de apă pieri, privind cu durere spre nourul îndepărtat:

— Nour, nour, unde ești? Pentruce nu vii și deasupra mea, să-mi dai vieață?

Nourul auzi plângerea izvorului, dar se
îndepărtă și mai mult...

*

Așa și scriitorul...

Scrie și toată lumea îl gustă. Îl cetesc fe-
tele cu ochii plini de doruri neîmplinite, îl
cetesc tineri în nopți nedormite...

Criticul vine cu sfaturile lui nechemate,

cu ploaia lui turbure, ce alungă cântăreții...
Scriitorul se supără, criticul pleacă.

Și scriitorul scrie, scrie, scrie... fericit c'a
scăpat de critic. Nimeni nu-l mai sfătuște,
dar — nimeni nu-l mai cetește.

— Critic, unde ești?

Criticul e departe. S'a oprit la alții.

Paris, Februarie 1910.

E. Lovinescu.

Ideale.

1.

Pe fruntea voastră însuș Dumnezeu
De înfrățire și-a depus sărutul,
Voi sunteți slabilor adăpostire,
Prin voi s'a dat ființei începutul.
Flăcări curate ce purtați în pară
Lumina vieții și sămânța ei,
Cuibul cel cald în care lutu 'nvie,
Sunteți izbânda neamului, femei.

2.

Stă crucea 'ntinsă pe pământ,
Iar tu — al crucii mire,
Visezi cu ochii duși în zări
A gloatei mântuire.
Toți fariseii alungați
Din temple și altare
Sunt azi judecătorii tăi...
Și tu — te uiți în zare.
Apostolii înfrigați
Vor să 'nțeleagă taina,
Stă gădele cu arma 'n mâni,
Sutașu-ți vinde haina,
A leșinat Maria 'n drum
Strigându-te pe nume
Și 'n calea ei cea mai de plâns
Femeie de pe lume,
Și-aruncă sculele din păr,
Își sfășie talarul,
Și, blestemând trecutul ei,
Urmează-ți cere harul.
Tu dreapta 'ntinzi i-areți prin nor
Cum soarele străluce,
Apoi te dai pe mâna lor
Ești răstignit pe cruce.
Paharu plin l-ai deșertat,
Murind între cei răi,
A treia zi ai inviat

Apostolilor tăi,
Iar cea cu părul auriu
Și lung pân' la călcăie
Îndură moartea de martir
Aproape să-ți rămâie.

3.

Cunoști din surorile tale
Și-al inimii tainic fior,
Ne spui coplesită de jale
La horă cântările lor.
Și graiul tău fraged străbate
În inimi ca grâul în glijă —
Învii suferințe cântate
Și-adormi din durerile vie.

E cea mai frumoasă răsplată
A celor ce cântă și plâng,
Când hora-i oprită deodată
Și 'n juru-ți cu toții se strâng:
Adoarme și fluieru 'n vale
Doar stelele scapără 'n zări,
Când tu cu poveștile tale
Ne duci pe 'nflorite cărări.

Apusul aurește coline,
Ard plopii și nucul bătrân,
O mamă, copilă ca tine,
Suspina cu pruncul la sân.
Flăcării văd ziua de mâne
Izbânda seninului dor,
Și babe cu furcile 'n brâne,
Revăd tinerețele lor.

O doină, tovarășă bună,
Mai cântă căci ochii tăi ard...
Mai cântă și pune cunună
Pe fruntea iubitelui Bard.

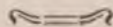
4.

E liniște 'n odaie,
Bolnavul suflă, geme,
Dar nu mai ține seamă
De sgomot sau de vreme.
S'apropie de malul
La care nu străbat
Din valurile vieții.
O maică stă la pat,
Bolnavul suflă, geme,
Frânturi de vorbe 'ngână,
Și maica se apleacă,
Îl prinde lin de mână,
Și sfânta 'și pune capul
La el pe căpătâi:
— Aci sunt, lângă tine.
— Tu ești — n'am aiurat?
Surăde bietul bolnav
Și moare vindecat.

5.

Să fi avut și noi în lume mamă,
Prevăzătoare pentru anii grei,
Ar fi îmbrățișat de bună seamă
Ca oameni mari pe toți copiii ei.
N'am fi simțit că lanțurile-s grele
Nici truda pacostelor ce ne pasc,
O plângeți visătorilor de stele
Căci din robie numai robi se nasc.
Dar fiecărui rob i se deschide
Odată calea cătră vieța vie.
Cei cari dorm când zarea le surăde
Rămân striviți de lanțuri pe vecie.
Și pentru noi se va deschide zarea,
Ziua învierii ne-a surăs,
Dar vremuri grele au coplesit cărarea,
Vino, să 'nviem barem în vis.

Maria Cunțan.

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare).

Poporanismul în artă.

Vorbind despre noi înșine, noi Români mai „luminați“ de obicei zicem „națiune“ când înțelegem pe toți cei socotiți ca făcând parte din poporul român și „popor“ când ne gândim numai la țărănimea noastră.

„Prostimea“ merge chiar mai departe în ceea ce privește deosebirea aceasta și înțelege numai un țăran oarecare când zice „om“ ori „Român“. Noi ceilalți, fie boieri ca dl Duiliu Zamfirescu, fie ciocoi ca dl T. Maiorescu, fie proletari ca Coșbuc ori Goga, suntem cu un termen general „albăstrime“, în deosebi prin împrejurimile Bucureștilor și „acritură“.

Nu e dar nici „național“ și „poporal“ același lucru, și nu tot ceea ce e național e și poporal, dar ceea ce e poporal e totodată și național.

Aceasta se invederează; înainte de toate, în ceea ce privește limba.

Aflându-se în fața unei adunări de Vranceeni, ori și care om cu bun simț va alege, întrebuișă și așeză vorbele cum se obicinuieste în Vrancea, căci numai așa poate să producă efectul intenționat de dânsul.

Dacă e adevărat lucrul acesta, cel ce scrie pentru toți Români va alege, întrebuișă și așeză vorbele cum se obicinuieste pretutindeni la Români. Aceasta ni-a spus-o încă sunt acum vre-o două sute cincizeci de ani Ștefan, Mitropolitul Belgradului, comparând vorbele cu banii, care sunt cu atât mai buni, cu cât mai largă li-e trecerea.

Asemenea limbă în cel mai larg înțeles poporal există în multe poezii populare, în mare parte din poeziile lui Alexandri, ale lui Coșbuc, în cronici și în cărți bisericesti, în colecțiunile de povești ale lui Ispirescu, ale lui Sima lui Ioan și — mai puțin — în scrierile lui Creangă.

Pentruca să poți scrie în limba aceasta, trebuie să știi fie din graiu viu, fie din scrierile altora, cum vorbesc Români pretutindeni, ai să fii bine dumerit asupra gramaticii limbii românești, să studiezi cronicarii

și cărțile bisericesti și să citești operele celor mai însemnați dintre scriitorii români.

Sunt între scriitorii noștri mulți oameni înzestrați cu mari daruri firești și cu o întinsă cultură, care, neavând pregătirea aceasta, scriu, ca un fel de începători, în limba, pe care din întâmplare o știu, par'că înainte de dânsii n'ar mai fi scris nimeni. Operele lor pot să fie de mare valoare și sporesc comoara literară a noastră, dar ele nu sunt pentru întregul popor român, ci numai pentru o parte mai mică ori mai mare a lui.

Scriitorul, care-și dă seamă despre rostul vieții literare, ține să fie continuator al lucrării începute de premergători și colaborator al contimporanilor săi, se pierde pe sine însuși în obștie și scrie nu numai pentru toți Români de azi, ci și pentru cei viitori. El alege dar și vorbele, și formele cele mai vechi și mai răspândite pentru că acestea sunt mai deslușite și mai trainice și numai la mare nevoie se folosește de forme nouă ori puțin răspândite.

E învederat, că această limbă poporală e mai săracă și în forme decât cea scrisă de începătorii, care se folosesc fiecare în felul său de provincialisme, de archaisme, de neolisme, ba nu arareori și de barbarisme, ca să coloreze și să producă efect. — Pe când una e o copilă desculță și îmbrăcată în cămășuță curată, cealaltă e o cocoană sulemenită și gătită împesrțit cu zdrențe adunate de pretutindeni.

Limba nu e însă decât una dintre notele naționalității.

Români au particularul lor fel de a gândi și de a simți, au vederile lor în ceea ce privește binele și frumosul în viața morală ori formele intuitive, au gustul lor estetic: poporală e numai opera, care în felul ei se potrivește cu aceasta fire particulară a tuturor Românilor.

Cel ce-a trăit un timp oarecare printre Români, dacă știe să vadă și să judece, trebuie neapărat să fi primit convingerea, că Românul are măsura lui particulară în ceea ce

privește proporțiunile arhitectonice și amănuntele decorațiunii de tot felul.

Încă mai ușor se convinge ori și cine, că are Românul gustul său particular în ceea ce privește îmbrăcămintea ca forme, ca decență și ca amănunte de împodobire. Frumuseța țesăturilor și a cusăturilor românești e adevărată și nu rezultă din îndemănătăcia Româncei, ci din gustul ei.

Colecțiunile de modele și mai ales cea făcută de d-l profesor Comșa sunt dovezi neîndoioase, că gustul acesta nu e un rezultat al „civilizațiunii“, ci zestre moștenită dela buni și străbuni.

Mai vârtos iese la iveală lucrul acesta din colecțiunea de creștături făcută de d-l profesor Comșa. Fiecare bucată din colecțiunea aceasta e un document clasic despre înalta dezvoltare, la care a ajuns gustul la Români — nu azi, nu ieri, ci încă de mult acum. — Multe din aceste opere ale unor oameni cu desăvârșire incuși pot să fie luate deopotrivă cu creațiunile de acelaș fel ale Chinezilor, ale Perșilor, ale Arabilor, ale Elinilor ori ale lui Benvenuto Cellini.

Numai puțini dintre noi cunosc îndeajuns aceste produse ale iubirii de forme, prin cari poporul român se deosebește de alte popoare; nici unul însă nu e în stare să-și dea seamă despre principiile fundamentale ale felului românesc în materie de frumos.

Cu atât mai puțin suntem în stare să ne dăm seamă despre principiile fundamentale ale frumosului în ceea ce privește concepțiunile morale. Neîndoios e numai, că poate ceva să fie bine și frumos pentru Rus, pentru Turc, pentru Maghiar, pentru German ori pentru Francez, iar pentru Român să fie numai „straniu“ și mai mult ori mai puțin interesant. Ce este bine și frumos pentru Români aceasta n'o știm și n'o putem învăța, ci o simțim numai, dacă trăim în legătură sufletească cu masele mari ale poporului și luăm inspirațiune din operele marilor noștri scriitori.

Cu toate acestea atât pentru poporul român, cât și pentru omenire valoare pozitivă are numai ceea ce dă pe față firea particulară a Românului, și lucrarea noastră literară nu are nici un rost, dacă nu adăugăm prin ea la vieța culturală a omenirii o notă nouă, cea românească.

Fotografia, ori și cât de bine ar fi ea executată, nu e artă, și cel mai îndemănatec pictor e și el numai un fel de fotograf, dacă reproduce realitatea fără nici un adaos dela sine. Acest adaos hotărăște valoarea artistică. Reproducând tipuri ori scene din vieța românească, pictorul poate să creieze opere interesante și de mare valoare; aceste nu sunt însă românești nici ca concepțiune, nici ca formă, dacă nu e în el românesc felul de a așeza colorile și de a împărți lumina, de a face gruparea și dacă nu e românească nici atitudinea, nici exprimarea stărilor sufletești. În noul Campo Sancto din Milan sunt o mulțime de picturi în stil oriental, cari, deși foarte frumoase, sunt cu desăvârșire străine pentru noi ceice am crescut în orient.

Poate însă să fie românească pictura, care ne înfățișează moartea lui Iuliu Cezar, res-tignirea lui Hristos ori o nuntă din Sicilia, căci naționalitatea, nu obiectul, ci felul de a ni-l înfățișa o dă.

Tot astfel „Dasarabas“, deși redată într'o admirabilă limbă poporală românească, e și rămâne o operă indică de mare valoare, iar „Miorița“ ori „Mama“ lui Coșbuc e și rămâne o creațiune românească în ori și ce limbă ni s'ar fi reproducând.

Sunt în literatura noastră puține operele, despre cari se poate zice aceasta.

Aceste, deși cetite, poate, de numai puțini azi, au să fie cetite și mâne, și poimâne și vor rămâne ca mărgăritare, cari nici nu se sfarmă, nici nu ruginesc, nici nu-și pierd dulceața lucirii.

Celelalte, deși, poate mult gustate azi, vor fi date uitării mâne ori poimâne fie pentru că sunt scrise într'o limbă, pe care în curând n'are s'o mai vorbească nimeni, fie pentru că reproduc o realitate trecătoare, fie pentru că nu sunt românești nici ca concepțiune, nici ca formă, fie mai ales pentru că autorii lor nici n'au ținut decât să producă un efect momentan asupra unei anumite părți din societatea, în mijlocul căreia trăiau pentru ca, puindu-se în evidență, să-și creieze vreo pozițiune.

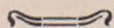
Atunci dar, când se ivesc oameni, cari nu știu să facă deosebire între Eminescu și Macedonsky ori între Coșbuc și Roneti Roman,

n'avem nici să ne emoționăm, nici să stăm pe gânduri, nici mai ales să ne pierdem timpul dându-ne silința să ne dumirim asupra unor adevăruri, pe cari numai oameni lipsiți de judecată pot să le pună la îndoială.

Nu din senin a ajuns Românul din împrejurimile Bucureștilor să-i zică „albăstrimii“ și „acritură“.

(Va urmă.)

Ioan Slavici.

Cronică teatrală.

— „Sirena“ de Z. Bărsan. —

București, 13/III 1910.

Scena finală a actului din urmă (III) este o grozăvie: O fată strânge de gât pe mamă-sa și o aruncă moartă pe covoarele unei odăi luxoase.

Omorul este grozav, dar Sirena îl săvârșește într'un moment de inconștiență. Inconștiența se datorește unei năvăliri violente de simțiminte puternice. Ucigașa tocmai a trecut printr'o clipită grozavă: este actrișă și de mâne va trebui să fie altceva, deoarece lipsa ei de talent o gonește de pe scenă; singură va trebui să fie, deoarece „amicul“ ei cel mai intim, nu și cel mai bun, o părăsește „plictisit“, iar de altul nu mai poate, nu mai vrea ea să se apropie; singurul amic la care s'ar întoarce este o iubire veche, întâia-i iubire, dar Paul Flavian, acum scriitor cu renume, nu poate reveni unde-l înlocuieră pe rând, câțiva rivali bogați și mai norocoși decât el; deci singură, fără a ști încă ce va fi; peste un ceas, vorbind cu cinstitul ei tată care va veni s'o întărească cu nădejdi în acest greu moment al vieții ei, peste o zi, mâne dimineață s'ar limpezi poate. Dar fatalitatea se grăbește; alătura moare chiar acum un copil bolnav de mult, copilul ei, singurul copil, dela cineva care ar fi luat-o de soție, dar care a murit; și ea, un cap de femeie „fără voiață“. — În astfel de împrejurări s'ar zăpăci și bărbatul cel mai tare.

Și acum apare mama, care tocmai a sărit dintr'un cupeu, a urcat și se apropie de Sirena cu o haină mătăsoasă care să-i apere de răcoarea nopții umerii și pieptul și trupul pe care mama le-a vândut încă odată, de astădată milionarului Gică Penescu, care venise, văzuse, consimțise și așteaptă. Și acum mama aude că-i mort copilul Sirenei, se oprește un minut și — o chiamă iarăș în cupeu, spre desfrâu nou, la Gică.

Scârba fiicei se deslănțuește, curg vorbele aspre; și mama strigă: „Dacă nu mergi tu, va merge Neli“. — Neli este fiica ei cea mai mică, o fată nevinovată, de pension. Sirena apără acum și pe soră-sa, care nu trebuie să cadă în prăpastia în care a fost aruncată ea. Astfel fiica înnebunită de dureri, disperare și oroare sugrumă pe mama.

Ca jurat aş votă repede pentru achitarea Sirenei. Ca critic nu mă indignez de loc de acest sfârșit, deoarece el reiese logic din tot ce-i premerge.

Dar ce-i premerge trebuie să fie foarte particular. Pentruca cineva să ajungă să-și omoare cu dreptate părinții, trebuie să fi avut o soartă cu desăvârșire particulară. Și cine nu ar auzi decât numai sfârșitul piesii ar trebui să conchidă tot astfel.

Și totuș, nu-i așa.

Se știe din experiența lumii întregi — și dramaturgilor nu le-a scăpat această experiență — că omul, ca și privitorul din teatru, se interesează mai arzător pentruca atinge interesele lui, interesele lui egoiste sau interesele altruiste, omenești, generale. Cu cât sunt mai ardente chestiunile, cu cât sunt mai „sfinte“ — fie zilnice, ale epocii ori veșnice — cu atât mai încordată este privirea ce urmărește jocul. Când jocul este așa, privitorul creiază înainte senzația spre care-l duce, spre care poate îl duce autorul, dar care poate fi și alta, nu cea creată de fantazia lui.

Unul dintre dramaturgii cei mai practici, mai empirici este chiar de părere că dezvoltarea interesului are cu „necesitate“ câteva etape, cari nu pot fi desconsiderate. Etapele încordării privitorilor sunt acestea: Sensaționalul sfârșit apare în fantazia noastră: „Cele două trenuri aleargă pe aceeași linie unul în fața celuilalt“. Se ivește însă indoeala: „Poate că frânarilor vor observa la timp primejdia“. Și iarăș: Premisele împlinirii așteptate se realizează una după alta întrerupte de alte, nouă evenimente cari trezesc din nou indoeala: „Un frânar adoarme, dar un călător prinde de veste și dă alarma; însă mecanicul celuilalt tren nu poate opri“. Și în sfârșit: cercul necesităților se strânge mereu și sfârșitul trăznește în scenă ca o incheiere fatală.

Pentruca să poți crea atât de interesant, pentruca să te poți apropia cel puțin de psihologia acestei scheme psihologice-dramatice, trebuie să fii artist bogat în mijloace. Nu țise cer bogățiile unui Ceres literar, nu țise citează numele atâtor antecesorii de-a căror glorie „Sirena“ nici nu ne-a putut aduce aminte; țise se cere numai oarecare reflexiune.

Să ne oprim la etapele dramaturgului amintit. În ce tempo se ivesc ele? aceasta-i întrebarea. Încordarea generală trebuie să apară cât mai iute în sentimentul privitorului: Cum se vor sfârși acestea toate? Acesta-i începutul! Când oamenii vorbesc de un sfârșit nemulțămitor, să știți că greșala poetului trebuie căutată cu siguranță în actul întâiu. Întăia etapă,

aș putea zice înhămarea interesului, trebuie să vie cât mai iute...

În „Sirena“, care se termină așa de neobișnuit de grozav, etapa întâia este înlocuită cu o serie supărătoare de intrări și ieșiri de servitori și servitoare, cari știu și nu știu ce-i cu stăpâna lor, cu Sirena, cari vorbesc banalități, ca niște nesimțitori. Vezi Doamne, ei și ele prepară răsăritul Sirenei, apariția...

Monotonia scenelor dela început te face să poruncești — așa, în tine — să vie odată Sirena, ca să pue capăt monotoniei...

Iat-o, se gătește, se întristează că nu mai este frumoasă, vorbește. Dar, par'că nu este făcută să fie o eroină. Nu-i o actriță mare, dar ar putea să fie o femeie; nu-i o femeie cu voință, dar ar putea să aibă mai mult spirit și măcar atâta demnitate câtă poate da sentimentul încolțitor că va trebui să înceapă „altă vieață“; nu are demnitatea asta, dar ar putea cel puțin să nu se scoboare pe sine până la replica: „Rămâi cel puțin până trece reprezentația“, adică: „Mai rămâi o zi, iubitul meu, și — apoi poți plecă? Sirena nu are minte, dar tot ar putea să aibă mai multă. Aș crede, ca privitor, în ea, aș răzimi atunci o speranță pe felul ei, aș plâsmui ce poate fi Sirena mea așteptând să văd ce va fi cea reală, a autorului, aș fi interesat. Dar cu suflete mărunte nu se poate trezi interes.

Etapa lipsește: Între ce este Sirena la început și ce este la sfârșit nu se vede firul roșu, cusătura psihologică. —

Și amicii ei, ai Sirenei, „mediul ambiant“, un gazetar și poet sec, un pictor și mai sec, un actor non plus ultra sec, și mama asta care-i sulemenește Sirenei buzele pe scenă — asta-i chestia zilei, a vremii, a umanității? Unde va fi rămas umanismul? O fi așa lumea asta, chiar așa? Mai știi. Dar oricum ar fi, copii exacte după natură sau reduceri pesimiste a ce va fi poate mai bun, mediul acesta ia și piesei tocmai din ce orice piesă cere: ia din simpatia lumii care nu-l poate simți, pe care secii o jicnesc prin seceta lor psihică. —

După actul întâiu socoteam piesa căzută. O licărire de bine îmi lăasă Paul Flavian care ocrotește în scena-î finală pe Sirena...

Actul al doilea are două scene cari au încălzit sala. Sirena vine la Paul, să-l întrebe dacă ar mai putea spera să fie soția lui. Ea-i spune cum l-a iubit odată, dar nu are nici o notă serioasă, convingătoare sau cel puțin împăciuitoare, când explică de ce l-a părăsit — o eroare în construcția acestui caracter; el îi spune cum a iubit-o, cât o iubește încă pe copila de acum

zece ani, dar numai pe ea, nu pe femeia de astăzi; nu-i tănuște însă nici gândul izbitor: „Azi urc eu, și scobori tu“. Sirena pleacă; el plânge.

Urmează a doua scenă. O face excelentul Soreanu, căci scena nu are nici un cuvânt: E tatăl Sirenei care, ca să poată trăi, corectează acum ce tipărește poetul Flavian; el vine, vede durerea, bănuște lacrima și dispăre ușor, pe vârful degetelor, respectuos.

Aici a fost umanism. —

Actul al treilea l-am spus pe jumătate; întâia-i jumătate este foarte crudă: Alături moare copilul Sirenei, și amicii ei, pictorul Sion Tinove și Stelian, actorul, vin beți să aștepte, în salonul ei, sosirea dela teatru a Sirenei. După acești ticăloși, durerea Sirenei care a căzut în rolul Ofeliei. Vieața ei a scăzut-o și în rolul ei; când trebuie să fie mai liberă de emoții personale, ca să și le poată însuși pe ale Ofeliei, vieața ei i-a pus în suflet greutatea cari fac cu neputință creațiunea artistică, vieața ei o târăște și de pe scenă. Târziu s'a trezit; trezirea ei fu moartea mamei sale. —

Autorul a ținut o predică strașnică unei lumi din preajma teatrului. Lumea inițiată în vieața acestei lumi în care se întâinesc atâtea suflete cărora li se pune o singură condiție: de a fi autori de talent, lumea „inițiată“ pretinde că cunoaște și modelele după care autorul a plâsmuit unele dintre persoanele piesei sale. Dacă-i așa, autorul a predicat chiar cu curaj.

Păcat că nu a predicat și cu mult mai multă artă. —

Piesa are și altă legătură cu vieața. Ea se petrece în lumea teatrală, artistică și literară, anume în cea mai inferioară parte a ei, dar atinge o chestiune mai generală; zic: o atinge, căci nu o înfățișează cu rădăcinile ei, cu creșterea ei, cu întreaga ei vieață de fond. O citez cu intenție în formula unei enciclopedii teologice: „Când întrebuițăm cuvintele: datorii părintești, fidelitate părintească, casa, fericirea casei, la umbra vieții familiare, le întrebuițăm ca și cum s'ar înțelege dela sine că la orașe și în sate ar există încă, în înțeleșul deplin al cuvintelor, copii, fidelitate părintească, creștere. *Au fost.* Efectul ideilor moderne nu a nimicuit nimic mai temeinic decât fericirea vieții familiare. Ideile moderne și sănătoase nu trebuie să se desvoalte nesănătos; pe un teren modern trebuie să readucem vechile virtuți, pe cari individualismul puternic le-a disolvat în individ, în familie, în popoare“.

Acesta ar fi fondul: În „Sirena“ se trăiește individual, se sdrobește o familie, se nimicește o fiică, se amenință a doua; se vede negațiunea brutală; dar afară de aceasta, altceva, pozitiv, nimic. Deaceea se prea poate că legătura „Sirenei“ cu mersul vremii o facem noi și că autorul nici nu s'a gândit la ea...

G. Bogdan-Duică.

Ne vom iubi o primăvară...

Tu știi că te iubesc. La ce ți-aș spune?
La ce-am clădi în Spania castele?
Eu nu-ți făgăduesc colan de stele
Nici cornul argintatei semilune.

Și nici nu-ți cer credință pe vecie...
La ce-am minți și noi în jurăminte?
Frumoasa mea, să ne iubim cuminte
Și nimeni pe pământ să nu ne știe.

Să ne iubim senini o primăvară
Cetind povești cu mândre castelane
Ce-adorm în mângâierea de chitară...

Cu basme ne vom înflori iubirea,
Dar nu ne vom iubi ca prin romane
De vrei să nu ne doară despărțirea...
Paris, Martie 1910. Victor Eftimiu.

Cântec.

Să am un drag palat în ceriuri
Și 'n jur a îngerilor cale
L-aș vinde fără târguială
Pe prețul zâmbetelor tale.

Căci Cupido copilul dulce
Ce din guriță nu mai tace,
Când îmi începe-a ta poveste —
Întreagă noaptea nu am pace.

Decât aiurea 'n voie bună
Și făr' de lacrimi sub pleoape
Mai bine 'n chinuri și 'n mizerii
Dar de lăcașul tău aproape.

Și rege chiar de-aș fi copilă
Departa peste țări străine...
De m'ai iubi — mi-aș frânge sceptrul
Și 'n zâmbete-aș veni la tine.

A. Cotruș.

Cronică.

Balul din Arad. Balul costumat din Arad ce s'a ținut la începutul lui Martie a. c. a reușit pe deplin. Doamnele noastre s'au prezintat toate în port național și s'au silit să apară care de care mai frumoasă și mai interesantă. Chiar și străinii au fost cuceriți de frumusețea și varietatea porturilor noastre țărănești. În acest număr reproducem câteva fotografii, cari ni s'au părut mai reușite. Premiul I l-a luat, cu drept cuvânt, portul de pădureancă, care ni se pare și nouă cel mai original și mai fidel îmbrăcat. Portul din părțile Giurgeului (Ciuc), deși bogat reprezentat n'a fost fidel purtat. Am accentuat într'o cronică trecută că portul țărănesc cere studiu. E o măiestrie mare să știi îmbracă straele țărănești. Și nădăjduim că la balurile viitoare Doamnele noastre își vor da silința să învețe mai bine această măiestrie.

Balul costumat din Arad inseamnă fără îndoială un început serios, de care legăm frumoase nădejdi pentru reînvierea portului nostru național.

*

Concertul d-șoarei Cella Delavrancea. (Sibiu, Sala dela Gesellschaftshaus, 6 Aprile 1910). Neamul nostru a avut în trecut și are și azi suflete de artiști; — din mulți chemați însă pușini au străbătut până acum să-și ducă arta la adevărate înălțimi, la desăvârșire. Între acești pușini se numără virtuoasa la piano d-șoara Cella Delavrancea. Înzestrată din fire cu toate calitățile interne și externe de artistă, prin muncă serioasă și destoinică deja în primăvara vieții o vedem ajunsă la acel nivel al adevăratei arte, la care numai talentelor rare li-e dată posibilitatea să se avânte. — Pentru onoarea ce ni-a făcut-o d-șoara Delavrancea venind în mijlocul nostru, îi suntem sinceri recunoscători și o asigurăm, că am rămas nu numai

incântați și transpuși în cele mai ideale sfere prin minunatele ei prestațiuni ci simțim, că a trezit în noi — cei cu încrederea pierdută — nădejdea unui apropiat viitor, când și poporul nostru, prin puterea artei și artiștilor săi mari, va fi înălțat în rândul celor mai culte neamuri din lume.

Concertul s'a introdus cu „Fantazia cromatică și fuga“ de I. S. Bach. D-șoara Delavrancea deja prin câteva crescendo și descrescendo la partea întâi și prin susținerea clară și consecventă a temei din fugă (partea a 2-a) a dovedit, că dispune nu numai de o tehnică din cele mai brilante, ci a și pătruns temeinic și serios opera măiestrului Bach. Trecând la sonata în B-moll de Fr. Chopin atinge duioase accente mai ales în „Marșul funebru“, scoțând la iveală și un fel propriu — cu totul aparte și interesant — al interpretării. Viu aplaudată a fost după „Etude-le simfonice“ de Schumann și nu mai puțin a plăcut în compoziția de colorit oriental a lui G. Enescu, cu titlul: „Pavana“ (un fragment din suita pentru piano) și în „Impromptu“-ul de G. Faurè. La încheiere a fascinat auditorul prin bravuroasa interpretare a unei „Legende“ (transcripțiune) de Fr. Liszt. Aclamată și inundată de cununi și buchete de flori d-șoara Delavrancea mai cântă o piesă afară de program.

După concert s'a înjghebat o frumoasă întrunire la „Împăratul Roman“. S'a toastat și n'a lipsit nici dispoziția bună obișnuită la astfel de ocazii succese.

La despărțire, o singură și unanimă dorință s'a exprimat și aceasta eră: „o rugăm pe d-șoara Cella Delavrancea să mai vină la noi“.

Dr. T. B.

*

Donățiunea Stroescu. Un Român ortodox din Basarabia a dăruit fondului cultural din Blaj suma de

100.000 cor. Știrea aceasta a trezit în toate sufletele românești un adevărat entuziasm. Fapta d-lui Vasile de Stroescu e o dovadă că și în inimile fraților noștri din Basarabia trăiește viu sentimentul solidarității naționale. Cine e d-l Stroescu din satul Brânzeu al Basarabiei nu știm și nu știe nimeni la noi până în momentul când scriem aceste rânduri. Darul lui ne vine ca din cer, pe neașteptate, de aceea a și făcut impresia cea mai adâncă asupra noastră a tuturor. Și ne gândim căși boieri bogăți sunt în România, cari ar putea urma pilda dată de acest suflet de mecenate.

*

Varietăți literare. *Animal poetic.* Unde-l văzui eu mai frumos? În pădurile acelor dealuri și văi prin cari trenul scoboară, pe la Palota, spre Severin. Eră într-o noapte de vară caldă. Scânteia minunată.

Cum l-am văzut acolo, așa mi-l evoacă poezii noștri cei tineri, cari îl întrebuițează mult mai des decât cei vechi: Licuriciul a devenit poetic!

La O. Goga licuriciul luminează în călătorie, în Prima lux, copilului plecat la oraș:

Și somnul mă fură arare. Cu ochii grei de nedormire Zăriam în cale licuricii, cum luminau în șanț otava.

Aiurea, în Dimineața, ei sunt parte intimă din vieța naturii. Ei știu despre dragostea vântului cu trestia:

— dar dragostea lui
O văd licuricii din cale.
Și-o spun licuricii la frunze de soc
Și socul pădurii o spune...

Feciorelnici, deși vinoași, sunt în Pe inserate:

Doi licurici și-aprind sfiata
În adăpostul de otavă.

P. Cerna pomenește — cred — numai odată pe licuriciu; ca lumină pură:

O stelelor! Cum prinde licuriciul
Să rătăcească 'n voia lui, aprins,
De cum se lasă noaptea 'n necuprins —
Așa v'astept cu sete scânteierea...

Șt. O. Iosif și D. Anghel sunt — în acest caz — mai naturaliști, mai zoologici. Ei explică limpede de ce-i arde licuriciul. În *Legenda Fungeilor Hunar* arată nevinovatei Rune ce-i lumina licuriciului:

Nu vorbele aruncă luciri de pietre scumpe,
Ci-i dragostea din ele ce le aprinde focul!
Văzut-ai licuriciul, părechea când și-o chiamă,
Cum scânteie în aer, ca să-i arate locul?
Cum vrei a mele vorbe să nu scânteie, spune?

Licuriciul este deci la modă.

Poetaștrii vor observă în curând că este; și atui o să vedeți cum o să scapere pretutindeni în versu rile lor.

Așa se „popularizează” de altfel toate „descoperirile” poetice.

*

G. B.-D.

Din Sătmar. Un învățător din marginea românismului ne scrie lucruri nespuse de dureroase. Reproducem întocmai o parte din tânguiriile lui:

„De prezent sum cantor-învățător român și ca atare funghez de trei ani. Puțin timp, dar destul pentru de a cunoaște împrejurările în cari o vieță a petrece e prea mult, când simt că idealul meu... nu e ajuns. Da! Eu cugetam să fiu crescătorul și „învățătorul fii-toarei generațiuni, conducătorul aceluia cari trăiesc acuma. Dar învățătorii din timpul prezent is instrument numai cu cari cioplesc din Români...”

Așa e, mă rog, baremi în Sătmar e așa.

În preparandia din Orade, în spiritul servilismului sunt crescuți tineri, cari voesc a fi dascăli neamului românesc. Învățătorii confesionali români sunt perzcutați. Cu toții dearându-și merg la stat. Și ce e mai ușor la oameni așa crescuți, decât a se supune cu umilință. Dar vai de acei puțini, pe cari nu i-a cuprins acel spirit și în pieptul cărora mai bate o inimă de român. Aceia sunt numai greutatea vremurilor și le plânge inima în durere, văzând cum să topește neamul lor... cum se prăpădește Românu!

Iar mai departe:

...„Poporul nostru e nemulțămător, ba chiar te urește, dacă-l scoți la lumină. Numai a amări pe aceia cari le voesc binele și a se umili aceluia cari voesc a-i nimici — știe.

Îs corupți, is pierduți”.

În aceste accente de durere se amestecă desigur și nemulțumirile personale ale d-lui învățător. Dar scrisoarea dânsului cuprinde și mult adevăr. Deocamdată ne abținem dela orice comentariu, dar atragem atențiunea Ilustrității Sale episcopului Radu asupra tânguiriilor mai sus pomenite.

Poșta Redacției.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

Sorin Banciu. La vârsta de 10 ani nici Prâslea n'a fost mai strașnic. Ian ascultă:

„Și dacă paseri ciripesc
O doină intristată
O durere adevăresc
E chiar durerea noastră!”

A noastră da, dar și-a ta, frate?! Ai să pogori raiul pe pământ, când îi crește mare.

Ani Mugur, Bucovina. „La tine-ascund eu plânsul, tu blândă Poezie”. Cu adevărat blândă...

R.-S. Iată începutul din „Cântecul meu”:

Sunt visuri urzite din șoapte de dor
Și taine ascunse 'ntre stele,
Ce noaptea-mi descuie al minții zăvor
Și glas dă simțirilor mele.

Pe urmă vin vorbe ca „rebele”, „se 'mbină”, rime ieftine: „duios” cu „sfios” etc.

S. B. Pentru numele lui Dumnezeu numai scrie în forma Romanțelor d-lui Minulescu. Alea nu-s pentru noi.

D. P. „Povestea” o publicăm, dacă binevoiți a vă schimbă numele. Dacă vă chiamă într'adevăr așa, vă sfătuim să vă alegeți un pseudonim ca poet.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.